

quamobrem, si ea dicatur, addenda erit Oratio de Sacramento sub unica conclusione.

5. Haec autem Missa pro pace vel alia necessitate, cum celebretur in paramentis violaceis, licet solemnitas sit et pro publica Ecclesiae causa, caret *Hymno Angelico et Symbolo*, ceu disponit *Rubrica Missalis*, quae praemittitur *Missis votivis*. Quod si dicenda sit in die Dominico, habet tantummodo *Symbolum*.“ In ipsis (scilicet *Missis votivis*) non dicitur Gloria in Excelsis nec Credo, nisi pro publica Ecclesiae causa et tunc, etiamsi dicantur in paramentis violaceis, dicitur Credo, si sit Dominica, non autem Gloria in excelsis“; et Tit. 11. de Symbolo: „Item dicitur Credo in *Missis votivis*, quae solemniter pro re gravi vel publica Ecclesiae causa celebrantur, etiamsi dicantur in paramentis violaceis in Dominica.“ Vide etiam Decretum Sac. Rit. Congr. in *Placentina 19. Maji 1607 ad dub. 14*. Eadem idcirco regula servanda de omittendo Symbolo in Missa pro expositione et repositione, si canetur Missa in paramentis violaceis in Fertiis et Vigiliis privilegiatis.

§. XIV.

»Nelle Chiese non Collegiate, e dove »non è obligazione di cantare la Messa »conventuale, dovrà in detto giorno »medio cantarsi solamente la votiva »suddeta con l' eccezione, e regola »prescritta di sopra nella Messa del »Sacramento: questa però dovrà cantarsi ad un' Altare, che non sia quello »dell' esposizione, nè quello dove sta »il Tabernacolo col Sacramento incluso; ed in quelle Chiese, che hanno »l' obbligo di cantare la Messa conventuale, questa pure si canterà ad »altro Altare, come si è detto.«

1. Quatenus autem expositio fiat in Ecclesiis, quibus non incumbit onus Missae conventuales, una tantum Missa

votiva dicenda erit vel de Officio currenti cum ejusdem Missae votiva demandatae commemoratione, si occurrant dies, ut supra, ab Instructione excepti. Estne igitur vetitum celebrari etiam Missam conventualem de die, dum *Instructio* taxative praecipit: „dovrà in detto giorno cantarsi solamente la votiva suddetta?“ Sensus *Instructionis* est, quod gravandae non sint onere Missae conventuales Ecclesiae, quae ad hanc non tenentur; jubet votivam pro publica Ecclesiae causa, non prohibet, sed in libertate relinquit, aliam Missam solemnem de currenti. Prospicit *Instructio* praesertim Ecclesiarum egestati, quibus grave nimis esset, tot accire Sacros Ministros et Clericos, quorum ope possent plures Missae decantari. In his igitur satis erit, si in diebus expositionis et repositionis una Missa cum cantu et Ministris paratis solemniter celebretur vel votiva vel de die, juxta regulam superius traditam; et intermedia die Missa praescripta de ingruenti necessitate, nisi alia dicenda sit de Officio currenti cum ejusdem commemoratione. Futilis ea ratio est, quam *Cavalerius* excogitat, ob quam solum ad praefatas Missas tenentur Ecclesiae, quae non habent onus Missae conventuales „ne scilicet per cantum interturbetur attentio orantium ante Sacramentum.“ Si quid haec ratio valeret, nec cum cantu celebrandae essent Missae conventuales de die, praeter votivam in Ecclesiis Collegiatis, quod et ipse *Cavalerius* agnoscit, idcirco prosequitur: „verum absit nos proscribi putemus laudabile Institutum cantandi Missam Officio conformem, quod quique Auctores commendant admodum et Rubricae ipsae atque *Instructio* in praeccepto constituunt apud Collegiatis Ecclesias, quibus valde laudabiliter se conformare caeteras nos alibi diximus, unde praefatam dictionem *solamente*

explicari malumus per exclusionem obligationis, non autem arbitrii.“

2. Attamen vel una tantum Missa votiva juxta praescriptum celebretur vel etiam conventuales, vel res sit de Ecclesiis Collegiatis vel de aliis, quae ad solam votivam tenentur; illud commune omnibus est, quod celebrari nequeant in Altari, in quo expositum est SSsum. Sacramentum, *prout nec in altero, in quo asservatur pro Communionem Fidelium*. Jam provisum fuerat quoad Altare expositionis §. 12, ubi legitur: „nell' Altare, ove sta esposto il SSmo. Sacramento, non si celebrino altre Messe, che le solenni per l' esposizione e reposizione“, *praesens vero sanctio regulam extendit etiam ad Altare, ubi clausum custoditur in Tabernaculo*, quam tamen limitat ad Missas *solemnes*: et optimo quidem jure, ut, qui interea Sacra Synaxi refici postulant, voti compotes fieri possint.

3. Laudabile multum esset, si in eo Altari nec Missa *privatae* celebrarentur, ut innuit *Caeremoniale Episcoporum* et monet *Gavantus part. 1. tit. 20. lit. n.*: „Praemitto cum Caeremoniali Episcoporum lib. 1. cap. 12. maxime decere, ut ibi Missae non celebrentur, quod antiquitus servatum esse testatur et loquitur ibi etiam de *Missis planis*.“ Id apud nonnullas Romae Ecclesias adhuc in more est, et forsitan etiam alibi. Nec tamen contrarius usus, qui communior est et obtinet fere ubique, notandus venit: non enim a *Caeremoniali Episcoporum* prohibetur sed *Rubrica* a simplici decentia rationem desumit, ne eo in Altari Sacrum fiat *lib. 1. cap. 12. num. 9.*, quinimo *Missalis Rubricae part. 2. tit. 4. num. 6.*, quod consuetum sit Missas eo in Altari celebrari, supponunt, quamobrem ritum a Sacerdote servandum in genuflexionibus praescribunt. Utraque ideo con-

suetudo est laudabilis et rationabilis, quamvis altera fortasse magis deceat. In iis enim, quae spectant in ritibus exteriorem disciplinam et substantiam minime laedunt, non semper fieri potest, quod magis decet, dummodo fiat quod licet, et quandoque in agendis, licitum praevalere debet majori decentiae. Et revera relate ad plures Ecclesias servari nequit quod Caeremoniale Episcoporum insinuat, ut magis decens. Etenim cum Tabernaculum Sacramenti, praesertim in Parochialibus, regulariter asservetur in Altari majori tamquam digniori; expedit, ut in eo celebretur etiam Missa ad populi confluentis commoditatem. Imo nec aliter fieri posset in Ecclesiis ruralibus, in quibus plerumque unicum habetur Altare. Obiter haec dicta sint.

§. XV.

»Si ordina espressamente, che nelli »giorni dell' esposizione, medio, e »della reposizione, la Messe si debbono cantare con li Ministri parati, »e non altrimenti, anche nelle Chiese »de' Regolari, non ostante qualsivoglia »loro uso, o pretesa consuetudine in »contrario.«

1. Solemnitas sacrae actionis jure suo postulat, ut omnia, quae ad eam ordinantur, eo modo fiant, qui tantae celebritati conveniat atque respondeat. Si Missa votiva sit pro re gravi aut publica Ecclesiae causa, solemniter est celebranda ex praescripto *Rubricae part. 1. tit. 9. num. 14*. Secus enim privilegiis non gaudet, quae eidem competunt. In illis autem, quae celebrari jussit *Instructio*, nedum concurrunt votivae qualitas, publicum bonum, gravis Ecclesiae causa, verum etiam sacrae functionis solemnitas; quamobrem jure sunt solemniter cantandae cum Ministris paratis. Porro quoad Urbis Ecclesias tam saecularium, quam regularium adeo lex urget, ut nefas

sit opponere aut longaevam contrariam consuetudinem aut aliam quamcumque rationem, quae posset ad eam eludendam excogitari. Pontifex enim, in quo residet summa potestas, generali hac lege tam consuetudinibus quam aliis forte afferendis rationibus derogat.

2. Nec valet effugium ex eo petendum, quod iis, qui ex Instituto usum non habent cantandi Missam cum Ministris paratis, desint ad hoc opus paramenta; nam facile est eadem commodata habere ab aliis Ecclesiis. Ratio vero desumpta ex Instituto non valet contra legem, quae consulit Festi aut functionis solemnitati. Idcirco *Sac. Rit. Congregatio* respondit: „In Processione SSmi. Corporis Christi omnino adhibendum esse Pluviale etiam ab iis, qui ejusdem usum non habent.“ Ita in una *Congregationis Montis Coronae 22. Januarii 1701 dub. 5.* et in altera *Ordinis Minorum excalceatorum S. Francisci Provinciae S. Didaci Hispanen. 15. Martii 1756.* Eadem, imo major urget ratio in casu nostro ex praecipua *Instructionis* regula.

3. Haec autem regula certe comprehendit Missas votivas de Sacramento et pro ingruente necessitate, prout etiam alias de currenti Officio, si hae in diebus exceptis earundem vice celebrentur. An vero eadem extendenda sit ad conventuales Missas, quae ultra praedictas in Collegiatis celebrandae sunt, adfirmare non audeo. Id videtur exposcere temporis circumstantia atque solemnitas: sed cum sanctio Missas commemoret celebrandas „nelli giorni dell' esposizione, medio, e della reposizione“ nec taxative coarctet regulam ad solas Missas votivas; non deerunt, qui existiment sub eadem comprehendi etiam alias conventuales. Mihi tamen videtur limitanda ad illas, quas expresse jubet,

praesertim quia praecipive extenditur ad Regulares illos, qui vel ex Instituto vel ex consuetudine nunquam Missas cantare solent cum Ministris paratis. Idcirco non renuo assentiri *Cavalerio*, qui licet multum congruere credat, quod et conventuales quoque cum Ministris paratis celebrentur, hoc tamen onus imponendum non esse censet Ecclesiis illis, quae usum non habent. „Praedictae enim Missae, inquit, non sunt pro re gravi aut publica Ecclesiae causa et ad occurrentem solemnitatem spectant dumtaxat materialiter, non formaliter, unde, sicuti propterea nullis privilegiis perfrui credidimus, sed celebrandas esse perinde ac si in tali temporis circumstantia minime celebrarentur, ita putamus Sacrorum Ministrorum assistentiam nequaquam exquirere.“

4. Restat modo, ut inquiremus: num eadem methodus servanda sit extra Urbem. Ut pluries notavimus legem, quae pro Urbe tantum dicta est, alibi non obligare, etsi optandum sit, ut, ubi fieri potest, eadem servetur. Verumtamen si celebrari velint Missae votivae de Sacramento vel pro ingruente necessitate, diebus expositionis, repositionis ac medio, cum hae sint pro re gravi et publica Ecclesiae causa, non aliter celebrari poterunt, nisi solemniter et cum Ministris paratis, quia privatim et sine Ministris sacris haud fieri posse videtur, nisi diebus illis, quae Missas votivas universim non respuunt.

5. Subdit *Cavalerius tom. 4. cap. 7. decret. 33. num. 2.* limitando regulam: „Fortasse tamen id potest fallere, ubi ex defectu Ministrorum solemniter fieri non potest.“ Limitatio haec tamen videtur absolute et generaliter sine ulla modificatione accipienda. Cum enim Rubrica Missas votivas pro re gravi solemnnes dicat, sed non declaret, qualis et quanta ista debeat esse

solemnitas et moneat solummodo quod una tantum dicatur Oratio, (Tit. 9. num. 14) solemnitatem illam satis esse existimo, quae juxta locorum et personarum circumstantias adhiberi potest; aliquam tamen solemnitatem, quae actionem distinguat a simplici et privata, necessariam esse jure censeo. Hinc ubi Ecclesiae egestate premuntur (extra Romam), paramenta desunt et sacri Ministri; quid, quaeso, prohibet, si unus Sacerdos eo, quo potest modo, cum uno vel duobus Clericis Missam votivam pro re gravi vel publico Ecclesiae bono cum cantu celebret? Isthac Missa non absolute solemnitas est, talis tamen relative ad locum, personas, tempus et alias, quae concurrunt, circumstantias, quaeque, ut aliter fiat, non permittunt. Missam vero simpliciter lectam cum privilegiis solemnitas ex defectu Ministrorum celebrari haud posse crederem. Sub hac distinctione doctrina *Cavalerii* admitti posse videtur, non autem, quod liceat pro re gravi celebrari Missam privatam loco solemnitas in iis diebus, in quibus Missae votivae prohibentur.

§. XVI.

»Nelle Messe private, che si celebreranno durante l' esposizione, non »si suoni il campanello all' elevazione, »ma solo uscendo i Celebranti dalla »Sagrestia, si dia un piccolo segno »colla solita campanella.«

Clara est haec sanctio, neque ulla indiget illustratione. Sed quoniam aliqua adnotat ad eam *Cavalerius*, juvat hic iisdem, quibus is usus est, verbis, ejus commentarium adjicere, ut sequitur.

1. „Ex Rubricarum praescripto Minister intra Missam *bis campanulam* pulsat; primo nempe ad Sanctus, ad excitandos adstantium animos ad proxima Mysteria, et secundo ad eleva-

tionem SSmi. Sacramenti, ut fideles commoneant ad illud adorandum. Quoties Sacramentum est in Altari patenter expositum ejusmodi signa ad elevationem (a fortiori utique etiam ad Sanctus, etsi hujus Instructio minime meminerit) dari interduntur. Cum enim tunc in actuali Sacramenti veneratione et profunda Mysteriorum meditatione maxime supponatur populus commorari, haud indiget per pulsationem campanulae excitari ad venerationem Sacramenti, quod in Missa elevatur, quasi idem Sacramentum non foret, quod publice adoratur expositum. *Nelle Messe private* habet sanctio et de his specialis ulterius militat ratio, quia cum extra Altare expositionis supponantur haberi, congerentur alias fideles hinc inde ad diversas sese convertere Altaria cum maximo utique incommodo, praesertim ubi plurimae celebrantur Missae.

2. „At quid de solemnibus atque cantatis? Quatenus ex nudis sanctionis verbis quaestio decidenda foret, exceptio, quam fecit de Missis privatis, in contrarium firmat regulam pro cantatis atque solemnibus; sed quoniam integra ejusdem ratio, quae est anima legis, eaque militat etiam de Missis solemnibus atque cantatis, extra Altare expositionis habentur, ideo ad has quoque nos non ambigimus legem extendere, solumque de iis superest difficultas, quae fierent *ad Altare expositionis*. Disputant Auctores, num in Feria sexta Parasceves praedicta signa dari debeant et quia tali die prae caeteris ante elevationem Sacramentum jam est in Altari, in cujus adoratione populus supponitur versari, concordem quaestionem negative definiunt: unus est Clericatus, qui de Sacrificio Missae decis. 42. num. 6. unum vel alterum signum dari posse asserit, ad excitandam circumstantium attentionem.

Clericati sententia ex eo abs re non esse dignoscitur, quod, etsi populus fortasse sit conscius, Sacramentum adesse in Altari, ibi tamen non est ob oculos populi, ob quos consequenter non ponitur specialiter adorandus, aequum est, etiam populus specialiter moneatur, ut illud specialiter valeat venerari; in nostro autem casu, dum Sacramentum est patenter expositum, est itidem ob omnium oculos, ut specialiter honoretur, unde fideles non indigent per campanulam excitari ad ejusdem specialem adorationem.

3. „Quoniam vero pulsatio campanulae ad elevationem in Missa, quae dicitur ad Altare expositionis, immunis est Fidelium incommodo hinc inde se convertendi ad Altaria, in quibus Sacramentum elevatur, cum quasi virtuali contemptu Sacramenti publice expositi, cujus adorationem veluti deserit, ut transeat ad venerationem illius, quod elevatur, quasi idem Sacramentum non foret, sed utriusque Sacramenti, quod fide divina probe noscit esse unum et idem, adorationem conjungens, tantummodo simul recolendam objicit elevationem in Cruce et mactationem. *Idcirco in Missis, quae celebrantur in Altari expositionis, haud ego refragarer admodum, si ad elevationem praedicta campanula pulsaretur.* Dixi ad elevationem, quia ad Sanctus tanta non puto Mysteria objicit, ob quae populus in adoratione et meditatione, quibus incumbit, debeat perturbari.

4. „In veteri Testamento ingressus Pontificis ad Altare per tintinnabula populo innotescebat, *hinc in Ecclesiam, dum Sacerdos e Sacristia ad Altare celebraturus incedit,* invecus mos extitit annuntiandi per ministrum populo prope stanti media pulsatione campanulae accessum ejusdem Sacerdotis ad Sacrum faciendum, Sacramento adhuc publice exposito, signum hujusmodi

dari minime interdicitur, sed ita res moderatur, ut parvulum quidem signum detur cum solita campanula, ut fideles admoniti insimul Sacrificio assistere valeant, et ne per signum productius caeteri perturbentur in veneratione Sacramenti. In hoc igitur casu *semel aut bis* per campanulam consuetam fiat *tin tin*, quo ex sono campanulae ipsi tintinnabuli nomen obvenit. Opus autem non est coner ostendere, quod haec omnia communia esse debent expositioni cuilibet etiam privatae et extra Romam.

5. Hactenus *Cavalerius*. Plura ego non adjiciam; solummodo recedendum esse puto ab ejus opinione, quia existimat congruere sonitus campanulae in solemnibus Missis, quae celebrantur ad Altare expositionis. Etenim non erat, cur *Instructio* etiam Missas solennes commemoraret, pro quibus Rubrica non jubet, ut in privatis, eadem pulsari ad finem Praefationis et ad elevationem Sacramenti. Romae saltem in majoribus Ecclesiis obtinet mos eam non pulsandi, praeterquam in Missis solemnibus pro defunctis; gravis Organorum sonitus supplet vices tintinnabuli et populi adstantis excitat attentionem. Si alius sit apud Regulares aliquos usus, hunc non moror, quia diversorum Ordinum Instituta suos habent peculiare ritus, quin tamen omittant vel immutent quod essenziale est. Quod si aliqua in Saecularium Ecclesia consuetudo sit pulsandi campanulam, non ideo pulsatur, ut populi excitetur attentio, ad quem finem cuncta ordinantur, quae in Missa solemniter cantata fiunt; verum, ut detur signum ad sonitum majorum Ecclesiae nolarum, quemadmodum per campanulam datur signum, dum est ab Organi pulsatione cessandum. *Gavantus part. 1. tit. 6. litt. h. num. 11: „ad Sanctus Campanas majores pulsare convenit, sicut in*

Missa privata campanulam parvam, quam pulsant aliqui etiam in Missa solemnibus, et placet per alterum ex Acolythis, ut moneantur ii, qui majores debent pulsare Campanas et tempus ignorant eas pulsandi, quia longius absunt.“ Nec igitur in Missa solemnibus campanula pulsanda est, exposito Sacramento, nisi necessitas urgeat eos monendi, quorum est majores nolas in signum solemnitatis festive pulsari. Et revera sibi cohaerere non videtur *Cavalerius*, quia eadem ratio Theologica, quam ipse affert, ob quam interdicitur sonitus campanulae in Missis privatis, militat etiam quoad solennes.

§. XVII.

»Non si celebrino Messe di requie »nel tempo, che durerà l'Orazione »delle quarant' ore; e le Messe del »SSmo., che si celebreranno nei giorni »permessi dalla Rubrica, saranno meramente votive senza *Gloria*, e *Credo*. »Nelle altre Messe private correnti si »aggiungerà dopo le prescritte della »Rubrica l'Orazione del Sacramento, »così comandando la Santità di Nostro »Signore.«

1. Plura continet haec sanctio, quae examine indigent et illustratione, ideo tantisper est in ea immorandum. Absolute lex est, quae jubet „che non si celebrino Messe di requie nel tempo, che durerà l'esposizione di quarant' ore.“ Dedecet enim, quod cum lugubri apparatu celebrentur defunctorum Missae, ubi Sacramentum est triumphaliter expositum, praesertim quia in his haud adjici potest commemoratio Sacramenti, quam in Missis privatis omnibus, si per Rubricas liceat, eadem *Instructio* demandat.

2. Priusquam prodiret *Clementina Instructio* Sac. Rit. Congregatio id jam edixerat. Nam in *una Canonico-regularium Lateranensium sub*

die 12. Decembris 1684 ad Dub. 5: „An durante expositione SSmi. Sacramenti occasione quadraginta horarum, in tali Ecclesia celebrari possit Missa privata de requiem, quando alias dies ipsa eas admittit pro adimplenda mente Testatoris, sive Anniversario satisfaciendo?“ respondit: „Regulariter Negative; et in Eugubina 27. Aprilis 1697“ ad dubium: „An liceat in Ecclesiis, in quibus occasione quadraginta horarum expositum detinetur SSmum. Sacramentum, celebrare Missas defunctorum; et quid si ex praescripto Testatorum essent celebrandae? respondit: „Congruentius abstinendum.“ Ex illis tamen dictionibus, quibus usa est Sacra Congregatio, scilicet: *regulariter congruentius*: putat *Cavalerius tom. 4. cap. 7. decret. 43. et Tetamus in Appendice cap. 3. art. 5. num. 26.* non absolute et simpliciter Missas defunctorum prohiberi in solemnibus expositione quadraginta horarum, quamvis satius sit eas non celebrari.

3. Horum tamen sententia et forte etiam aliorum, qui sic opinantur, tanti faciendae non est, ut ab ea recedendum non sit. Esto quidem Sacram Congregationem fuisse in sensu, quod non omnino repudiandae ea occasione fuissent Missae de requiem, quamquam maxime *congruat*, ne *regulariter* dicantur; notandum tamen ea prodixisse Decreta *annis 1684 et 1697* multo antequam jussu *S. M. Clementis XI.* emanaret *Instructio*, quae primum facta est publici juris *anno 1705*. Haec vero cum iis utatur verbis, quae clara sunt et absoluta, *non si celebrino Messe di requie*, nullam patitur limitationem, positivum praeceptum importat, corrigit proinde et coarctat vetustiora Decreta, saltem quoad Ecclesias Urbis, pro quibus dicta lex est. Quamvis enim quae laudavimus Decreta circa Orationem quadraginta horarum versentur, nulla-

tenus tamen ad Ecclesias Urbis pertinent, sed alias Dioecesium spectant, ad quas extendi nequibat *Instructio*, etiamsi dum ea prodierunt evulgata fuisset.

4. Et revera Sacra eadem Congregatio a prima illa sententia recessisse videtur post editam *Instructionem*, nam, cum in *Wersavien die 7. Maji 1746* quaesitum fuisset: „Item in dicta Cappella SSmi. Crucifixi, durante expositione SSmi. in Pyxide, an permitte Rubrica possint in Ecclesia vel aliis Capellis celebrari Missae de requiem?“ respondit: „Missae de requiem extra Altare, ubi est expositum SSmum. Sacramentum (subintellige in Pyxide relative ad dubium) poterunt celebrari, dummodo tamen Oratio coram Sacramento non sit ex publica causa.“ Itaque si absolute et absque ulla limitatione aut declaratione excipitur etiam simplex expositio cum Pyxide, dum publica causa concurrat, ita ut, hac accedente, nequeant in aliis Altaribus et Capellis Missae de requiem celebrari, quia, publica concurrente causa, expositio, quocumque modo fiat, semper aliquam solemnitatem habet: potiore jure, juxta Sac. Congregationis sensum, tales Missae erunt interdicendae, dum solemnissima est expositio pro Oratione quadraginta horarum. Ex hoc autem postremo Decreto tria consequuntur. *Primum*, quod per istud corrigi aut saltem declarari videntur supralaudata antiquiora Decreta annorum 1684 et 1697. *Secundum*, quod decidendi ratio sumpta est non ab antiquis S. C. responsis, sed a novissima lege *Clementinae Instructionis*. *Tertium* denique, quod eadem Sac. Congregatio hocce Decreto regulam de non celebrandis Missis de requiem extendit nedum ad expositionem quadraginta horarum, sed ad omnes expositiones, quae fiunt ex gravi causa

et publico Ecclesiae bono, vel fiant in Ostensorio sub umbella vel in Pyxide velata.

5. Verumtamen *Cavalerius*, licet fateatur *Instructionem Clementinam* rigidius procedere absolute jubendo „Non si celebrino Messe di requie nel tempo, che durerà l' Orazione delle quarant' ore;“ licet admittat postremum Decretum in *Wersavien* contraire praecedentibus et declarationem illam: dummodo tamen, haud posse componi cum dictionibus: *regulariter, congruentius*: nihilominus, ut aliquo pacto antiqua Decreta tueatur suamque sententiam sustineat, vult ita accipi debere dictiones illas, ut intelligendae sint de Missis privatis et Anniversariis, non autem de illis, quae ad Rubricarum legem conventuales sunt, vel ex praecepto dici debent. Sic, inquit: „Laudata Decreta reapse sistunt in inhibendis Missis privatis, etsi etiam ad cantatas transeunt, non de cantatis universim, sed ad adimplendam Testatorum mentem, aut pro Anniversario satisfaciendo disponunt. Ut hinc inhibitas minime censeas cantatas conventuales Missas illas, quae de Rubricarum mandato quandoque occurrunt, ut prima die Mensis non impedita et in die commemorationis omnium Fidelium defunctorum“ *tom. 4. cap. 7. decr. 43. num. 2.* Mihi tamen haec non arridet opinio et potius aliam amplectendam esse arbitror, quae magis conformis est *Clementinae Instructioni* et quascumque defunctorum Missas indiscriminatim vetat.

6. Dicam primum de Missa illa conventuali, quam Rubrica pro defunctis cantari praecipit die prima mensis non impedita. Haud inficior Rubricam *part. 1. tit. 5. num. 1.* esse praeceptivam, sed non inde sequitur, quod vult *Cavalerius* scilicet, ejusdem praeceptum non solvi, non moderari ab *Instru-*

ctione Romana, sed magis illud confirmari, ita ut omitti non liceat tempore expositionis, per haec verba „oltre la conventuale si celebrera dopo Nona la Messa del SSmo. Sacramento.“ Fallit omnino hujusmodi interpretatio et a sensu *Instructionis* omnino recedit. Omitto, quod, siquid ambiguum in ea sanctione fingi potest, declaratur per aliam „non si celebrino Messe di requie durante il tempo delle quarant' ore“. Verum si animo minime praeoccupato omnia pensentur: nihil est obscurum, nihil ambiguum. Quid enim sibi vult *Instructio* per illa verba „oltre la conventuale etc.“ Non aliud certe, nisi quod per Missam votivam de Sacramento vel pro ingruente necessitate, non solvuntur Collegiatae ab onere Missae conventuales currentis: nec tamen ex hoc consequitur eandem simul demandasse Missam conventualem pro defunctis, si contingat dies prima mensis non impedita, imo et hanc etiam eliminare voluisse videtur, si in hac sanctione sine ullo discrimine Missas omnes de requiem prohibet occasione Orationis 40 horarum.

7. Sed quomodo salvatur Rubrica? Facilis est responsio. Pro hoc particulari casu ei derogat *Instructio*; et qui potestatem habet condendi legem, quot vult limitationes, exceptiones et conditiones apponere potest. Cum expositio quadraginta horarum relate ad Ecclesiam, in qua fit, solemnissima sit; si in ea cadat dies prima mensis, in qua celebranda foret Missa conventuales pro defunctis, attenta functionis et loci solemnitate censenda est impedita et eadem Missa conventuales amandanda ad aliam diem non impeditam post Sacramenti repositionem. Rubrica, quae excipit Quadagesimam, Tempus Paschale, censendane erit praeceptiva quoad Ecclesias illas, in quibus peragitur functio omnium so-

lemnissima expositionis Ven. Sacramenti cum perenni Oratione? In Collegiatis igitur aliisque Ecclesiis, quae onus habent Missae conventuales, si ea dies occurrat, durante expositione, ni alia ad Rubricarum normam celebranda sit, reassumenda erit Missa Dominicae, ut fit in aliis Feriis per annum.

8. Si qui casus esset, unde licita censeretur et sub lege minime comprehensa Missa sollemnis de requiem, ille certe foret, si humanus esset cadaver. Rituale Romanum de Exequiis jubet „Quod antiquissimi est Instituti, illud, quantum fieri potest, retineatur, ut Missa praesente corpore defuncti, pro eo celebretur, antequam sepulturae tradatur.“ Ne hic lectorem detineam in afferendis monumentis, quibus comprobatur, quae quantaque fuerit omni aevo Ecclesiae sollicitudo, ne sepulturae traderentur cadavera, quin prius Sacrificium pro eorum expiatione oblatum fuisset, ut abunde habetur in *Breviculo etc.* B. Cardinalis Josephi Thomasi tom. 7. Operum, opusculo 1. et penes Catalanum ac Barruffaldum ad laudatum Ritualis locum: „sat mihi est praesens Ecclesiae disciplina, quae permittit celebrationem unius Missae, praesente cadavere, etiam in Dominicis et diebus festis de praecepto, dummodo non sint ex solemnioribus primae classis. Hujusmodi tamen indulgentia locum non habet in Ecclesiis, in quibus quadraginta horae Orationis peraguntur. Id ipse *Cavalerius* fatetur *tom. 2. decret. 15. cap. 5. num. 8.* „de Ecclesiis, in quibus expositum patet SSmum. Sacramentum, quaestio superest, quam ita resolvimus, ut in eis non nisi Sacramento reposito cadavera debeant inferri et quoties etiam per noctem et in sequenti die expositum ibi manere debeat, exequiae vel anticipentur vel differantur etc.“ et etiam

clarius *tom. 4. cap. 7. decret. 43. num. 5.* „Quantum autem attinet ad Missas diei obitus, alibi jam diximus, quod expositionis tempore cadavera inferenda non sunt in Ecclesia et quando necessitas ea inferri cogeret, quod tumulari debent privatim et absque solemnitate ulla, adeoque et sine Missa.“ Itaque si nec Missa celebranda est pro cadavere humando, licet ex Ecclesiae instituto defuncti sine Missa non sint sepulturae tradendi, proindeque tot privilegiis eadem gaudet; quis sibi persuadere poterit, conventualem de requiem celebrandam esse, si contingat dies prima mensis non impedita, quamvis non eadem urgeat ratio, quae pro cadavere humando? Si functionis solemnitas, si apparatus festivus, si finis ab Ecclesia intentus in expositione quadraginta horarum, si gravis causa et publicum Ecclesiae bonum id non sinunt, quod magis urget, nec certe permittere censenda sunt, quae minus.

9. Altera quaestio est de die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum. Eritne haec dies celebranda solemniter cum omnibus Missis privatis de requiem, etiamsi pateat expositum SSmum. Sacramentum pro Oratione perenni? Affirmativam tenent sententiam *Cavalerius ad idem Decretum 43. cap. 7. num. 3. et Tetamus in Appendic. cap. 3. artic. 5. num. 26.* Inquit enim primus: „Pro Missis de requiem ex Roma novissime rescripsit quidam in sacris ritibus peritissimus et praecipue nititur, tum quia sic in Urbe servatur apud Ecclesiam S. Ignatii; tum quia Missae eo die currentes sunt defunctorum et quidem adeo, ut de requiem dicendae sint, etsi duplex occurrat Festum. Reapse urgent rationes istae et huc fortasse spectat dictio *regulariter*, qua primum Decretum ulitur (scilicet illud *anni 1684 supra relatum*), dum prae-

scribit Missas de requiem. Nos autem urget admodum exemplum Ecclesiae S. Ignatii, quae dum in faciem Sacramentum Congregationum, nullis reclamantibus, ea die incumbit defunctorum Missis, non leve inditium est, praedictam diem in exceptis esse positam, nec ex comprehensis in Instructione Romana.“ Horum tamen auctoritas minimum me commovet, quominus in oppositam sententiam inclinem. Quamquam, si attente consideretur *Cavalerii* contextus, facile colligitur, extrinsecis potius argumentis innixum suam illam opinionem ipsum tueri, quam intima persuasionem victum; et fortasse secus existimasset, nisi ei occurrisset exemplum moris, qui obtinere ferebatur in Ecclesia S. Ignatii. Illud, quod me prohibet, ne libere proferam quid sentio, est novissimum S. R. C. Decretum, quod quaestionem dirimere, et nodum solvere videtur.

10. Etenim sub *die 15. Septembris 1801* Praeses Ecclesiae S. Ignatii anceps: num liceret Missas de requiem celebrari in die solemnem Commemorationis omnium Fidelium defunctorum, exposito in ea Augustissimo Sacramento pro Oratione quadraginta horarum, tria Dubia proposuit, videlicet „1: An in Ecclesiis, in quibus expositum manet Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum Fidelium adorationi in turno perpetuae Orationis, quae dicitur quadraginta horarum, occurrente die omnium Fidelium defunctorum, liceat recitare Officium defunctorum et celebrare Missam solemnem et etiam Missas privatas itidem defunctorum? 2: Et quatenus Affirmative: an adhiberi debeant paramenta coloris violacei potius, quam coloris nigri? 3: An in eodem casu excipiendum sit Altare, in quo habetur expositum SSmum. Sacramentum? Et Sac. Congregatio respondit ad 1: Affirmative, ad 2: Arbitrio Superioris localis, ad 3: Affir-

mative“. Consequenter in monitis, quae apponi solent in Tabella Ecclesiarum, in quibus per urbem fieri debet expositio, additum legitur: „Dove cade il giorno della Commemorazione de' Fedeli defonti si celebrino le Messe basse di requie coll' apparato di color paonazzo.“ Hoc Decretum potestatem praeripit secus opinandi, ac in eo statutum est.

11. Nihilominus fas sit mihi aliquid promere, quin videar minimum quid detractum velle auctoritati, quae debetur Sac. Congregationis decisionibus. Si bene sentio, Rescriptum illud *Affirmative* ad primum dubium permissivum est, non coactivum et relative ad quaesitum: *an liceat*; facultatem tribuit, non legem imponit: quamobrem illud *Affirmative*, idem sonat, ac *posse, licere, permitti*, quae et similes dictiones non id praescribunt, quod faciendum est, sed declarant non esse damnandum, si fiat. Hinc redarguet me nemo, si salvo semper Sac. Congregationis responso aequae licitum existimem, quod ea die omittatur in Ecclesia praedicta solemnem Commemoratio omnium Fidelium defunctorum, tamquam celebritate functionis impedita et transferatur infra octavam, ceu fit dum dies 2. Novembris cadit in Dominicam, quia tunc praefatae commemorationi assignatur dies 3. ejusdem mensis. Male enim componuntur simul in eadem Ecclesia lugubria et Sacramentum festivo apparatu triumphaliter expositum frequenti confluenti populo ad illud adorandum. Quod si celebrentur Missae de die nihil deperit animabus defunctorum, quia *ex Rescripto Sanctissimi dat. sub die 12. Maji 1807* omnia Altaria Ecclesiarum, in quibus fit expositio, hac durante, declarantur privilegiata.

12. Praeterea si stricte attendenda

est sanctio *Clementinae Instructionis*, quae absoluta et simplex est, nullum ponit discrimen, nullam limitationem; saltem videtur, quod magis deceat solemnitatem pro defunctis transferre, quam eam celebrare cum Missis de requiem, ubi Sacramentum publice est solemniter expositum. Illud certum est quod Sac. Congregatio funebrem pompam cum Festi solemnitate conjungendam non esse agnovit et declaravit. Idcirco cum per Dioecesim Viterbiam *die 3. Novembris* celebretur *Festum Sanctorum Martyrum Valentini et Hilarii sub ritu duplici minori* et dubitatum fuerit: num transferendum esset praefatum Officium vel potius Commemoratio defunctorum eo die celebranda, ob impedimentum Dominicae praecedentis, S. R. C. rogata respondit: „Transferendum esse Officium Sanctorum Martyrum, dummodo Festum non sit de praecepto. Neque aliter edixit in *Brixinen* pro Ecclesia Patrum Societatis Jesu OEniponti, ubi *die 3. Novembris sub ritu dupl. min.* celebrabatur *Festum S. Pirminii* cum aliqua solemnitate, ratione Reliquiae ibi asservatae. Siquidem, proposito dubio: „An occurrente Festo S. Pirminii Episcopi eadem die commemorationis omnium defunctorum, possint ipsi aut etiam debeant transferre Festum S. Pirminii ad aliam diem non impeditam currentis octavae, an vero, non obstante Officio commemorationis defunctorum, si faciendum Officium de S. Pirminio, an saltem Missa solemnem dicti Sancti celebrari possit“ responsum fuit *sub die 11. Julii 1716: Transferendum esse Officium S. Pirminii.*

13. Cur autem in utroque casu translationem jussit et non potius declaravit posse fieri Officium de currenti, quod erat *ritus dupl. min.*, cum Missis privatis de requiem, prout pluries jam decreverat fieri debere,